

Setkání s panem Františkem Teplým je vždy velkým zážitkem. Jeho dar poutavě vyprávět vás dokáže i na několik hodin vyřadit z běžného fungování a nutí vás sedět a s otevřenou pusou poslouchat neskutečné životní peripetie, kterými tehle starý pán prošel.

O Františku Teplém již byly sepsány různé články, a proto jsme se rozhodli představit ho prostřednictvím autentického vyprávění, které jsme přepsali z nahraného několikahodinového rozhovoru, který jsme s ním vedli. Vybrali jsme části, které se dotýkají setkání pana Teplého s komunistickým režimem v jeho různých podobách. Jsou příkladem toho, že svobodný duch nemůže být spoután žádným režimem a represemi.

„Dějiny Evropy 20. století, to jsou slzy, bolest a krev. V paměti národů je nutné udržovat povědomí o zločinech totalitních režimů, jejich obětech i bojovnicích proti nim.“

Setkání první

Pocházím z obce Dolní Roveň, která má bohatou historii.

V souvislosti s komunismem si pamatuji rok 1934, kdy mi byly 4 roky. Jednou přiběhla za maminkou paní Svěráková, manželka legionáře, a povídá: „Představte si, panímámo, že v Rusku je obrovský hlad.“ Myslela tím Ukrajinu, přestože Ukrajina, černozem, obilnice Evropy, byla velice úrodná a sedlákům se dařilo, ale když lidé nechtěli vstoupit do JZD, Rudá armáda jim sebrala úplně všechno, co bylo k jídlu, odvezli veškeré obilí, vzali i veškerou drůbež. Nenechali ani nic k setí a ti sedláci, co mohli, tak zaselí, ale nezbylo jim už nic k jídlu a byl tam takový hlad, že vařili babičky a dědečky v hrncích, aby se zachovali. Pořád si mysleli, že to přestane, ale ono to nepřestalo, tak začali zabíjet i děti a vařit si i je.

Když jsem si to tenkrát představil, byl jsem bez sebe hrůzou, ale lidská mysl je milosrdná a dokáže vytěsnit nepříjemné záležitosti.

V roce 1996 při práci na zahradě - mám kapesní rádio, aby mi nebylo smutno, a poslouchám hlavně takové populárně-vědecké pořady - asi tři vědci mluvili v rozhlase o lidojedství a rozebírali, jak indiáni a asiati pojídali své nepřátele, aby duch a bojovnost válečníka přešla na ně atd., a jeden z nich říká: „Nemyslete si, to lidojedství existovalo i v Evropě, a to ještě ve třicátých letech!“ a začal vypravovat o Ukrajině.

Setkání druhé

Další setkání s komunismem bylo v roce 1945, kdy protektorátní vláda nařídila, aby si občané dělali kryty, aby se měli kam schovat v případě, že by se v jejich oblasti bojovalo. Podle předpisů to byla 2 a půl metru hluboká jáma se stropem a na něm muselo být asi 80cm hlíny, aby když dopadne lehčí granát, nezabil lidi v tom krytu. Lidé, co bydleli při potoku, kde byla vysoko spodní voda, si tam nemohli ty kryty udělat, tak řekli sedlákovi, který měl za stodolou ty dva metry a ten kryt se tam dal vykopat. Nepamatuji si, že by někdy někdo někoho odmítl.

V květnu 1945 se u nás bojovalo. Bojové jednotky z východu se chtěly nechat zajmout Angličany nebo Francouzi, protože tam byly zajatecké podmínky mnohem lepší než u Sovětského svazu. Jednou na mě tatínek volal, abych vzal fotoaparát a utíkal za stodolu, tak jsem tam běžel a lidi, co u nás měli kryty a byli z komunistických rodin, z nich začali vylézat. Honem jsem udělal několik snímků a Navrátil, takovej divokej bolševik, se rozvztekal, a že „Pan táto, na vás taky dojde!“ V noci z neděle na pondělí, ze 6. na 7. května dostali totiž komunisté echo (už z první republiky měli vybudovanou zpravodajskou síť, pomocí které si poslali zprávu), že přes naši obec půjdou jednotky SS a budou vraždit. Stáhli se do krytů a nás nechali k vyvraždění.

Setkání třetí

Leden 1948. Československo patřilo mezi 10 nejrozvinutějších zemí na světě, asi na 7. místo. Když pak skončil komunismus, toho 1. ledna jsme patřili asi na 73. místo. V současné době jsme mezi 39 – 33. místem.

V té době nějaká americká novinářka dělala rozhovor s prezidentem Benešem a říká mu: „Pane prezidente, ve světě se říká, že to tady spěje ke komunismu a nic se s tím nedělá.“ Odpověděl jí: „No to

jste na omylu! Tady je předsedou komunistů Gottwald a to je demokrat, od toho nehrozí žádné nebezpečí.“ Za pět týdnů bylo všechno jinak. Nastal komunismus a my už jsme měli nějaké poučení z první republiky.

Třeba Svěrák, ten legionář, který k nám chodil, maminka byla štedrá, vždycky mu dala nějaké pohoštění a on nám vypravoval, jak to vypadalo, když se bolševici zmocňovali Ruska. Jak svolali chlapy do hospody, to se zrovna rozpadla carská fronta, Lenin udělal revoluci, uzavřel potupný Brest-Litevský mír a chlapi se začali vracet zpátky. Svolali je do hospody, aby je přesvědčili o vstupu do rudé armády. Někteří měli doma statky, hospodářství, byli tam obchodníci, řemeslníci a ti o to nestáli. Ale byli tam i tací, kteří si říkali, že se lépe užijí v armádě, a ti se nechali naverbovat. Ty odvezli a zbývající srovnali před hospodou a na signál je postříleli a zase jeli dál verbovat dobrovolníky.

Můj strýc František Jirout byl v roce 1915 při bojích na Rusi zraněn, padl do zajetí a po vyléčení byl dán někam za Moskvu na statek, aby tam pomáhal. Bylo to tak na obou stranách fronty. Chlapi museli do války a ženy nestačily obdělávat půdu a vyrábět potraviny. Na obou stranách fronty měli zajatce, kteří měli něco společného se zemědělstvím, a tak je posílali na statky, kde museli pomáhat.

Strýček se dostal na bohatý statek. Hospodyně se mu jednou chlubila, že si koupila boty. Měli tři malé děti a ona se chlubila, že za těch 10 let dokázala ušetřit na jedny boty. Představte si to bohatství. Když se sedlák vrátil z fronty, strýček ještě nebyl odsunut. Jednou prý seděli u stolu, hospodář, hospodyně, on jako zajatec, děti.. a k nim přišli dva emisáři a ptali se, kdo je hospodář. Ten teda vstal, načež jeden emisář sáhl do kapsy, vytáhl revolver a sedláka zastřelil. A zase šli do dalšího, v uvozovkách bohatého statku, aby vyčistili matičku Rus od venkovských boháčů. Jací to byli boháči, už jsem naznačil.

Krom toho strýček v roce 1917 psal domů, že ta rodina má sice hospodářství, ale že mají málo jídla, vše musí dávat do císařského výkupu a že má hlad, ať mu pošlou nějaké peníze. Tak jeho rodiče šli a na druhou stranu té fronty do Ruska mu poslali 50 zlatých. Strýček vyprávěl, že jednou přicházel listonoš a už s ním šla půlka vesnice do toho statku. Nařídil hospodyni, aby vydrhla a vysušila stůl a na ten stůl mu (v přepočtu na ruble) vysázeli těch 50 zlatých v rublech. Nikdo z té vesnice ještě tolik peněz nikdy neviděl a to to byli vesničtí boháči.

Setkání čtvrté – 1. část

Když jsem se dostal v roce 1951 na vojnu, vojákoval jsem v Rakovníku. Byl tam dělostřelecký pluk, autoprapor a strážní prapor, který měl za úkol hlídat nově vznikající muniční sklad v křivoklátských lesích. Já jako nováček jsem dělal rajony. Uklízeli jsme a jednou nás vzali na úklid hangáru, ve kterém byla děla. Byly to 105 mm kanonové houfnice. Všechny jsem je spočítal a zapamatoval si to. Potom jsem byl vyškolen jako zdravotník a při té službě na ošetřovně jsem měl přístup ke kartotékám vojáků základní služby, důstojníků štábu a podobně. Vše potřebné jsem si zapamatoval, a když jsem pak v roce 1952 měl možnost ty zprávy poslat do zahraničí, tak jsem to udělal.

V roce 1953 jsem skončil vojenskou službu a byl jsem zase vrácen na obec Frýdlant v Čechách. Učil jsem tenkrát v Horní Řasnici, začali jsme zrovna novou látku a po silnici jelo nějaké auto. Jezdilo tam málo aut, protože ve vedlejší vesnici už byla hraniční závora a Polsko. Na okénko tam byli přilepení chlapi a pozorovali školu, tak si říkám, co se to zase děje. A za chvíli přišli s tajemníkem místního národního výboru, velkým komunistou, a jestli jsem ten a ten. Pustil jsem děti domů, musel jet s nimi. Oni mi obrátili kvartýr vzhůru nohama, odvezli mě na státní bezpečnost do Liberce, kde jsem měl první výslech, který trval asi 25 hodin a byl dost brutální. Po jeho skončení jsem měl otřes mozku, i když jsem v mládí byl dost vytrénovaný ve rvačkách venkovských kluků. Takovýmhle způsobem mlátit člověka mi bylo cizí.

Byl jsem odsouzen na 14 roků. Ptali se, jestli přijímám trest. Ale přijmout trest znamenalo přijmout vinu a já jsem žádnou vinu necítil, kopal jsem za svobodnou republiku. Tak jsem se odvolal k Nejvyššímu soudu Československé republiky. Ten se ale ještě rozčiloval nad tím, že jsem měl štěstí, že na mě přišli až tak pozdě, jinak bych dostal trest smrti. Nechápali, že mám ještě tu drzost se odvolávat.

Setkání čtvrté – 2. část

Byl jsem ve vězení na Pankráci v cele s páterem Františkem Hájkem, knězem z Poličky, doktorem Chmurou, nějakým vysokoškolákem. Nic jsme nedělali, dostávali jsme vzdělávací literaturu - dějiny bolševismu atd. Mohli jsme hrát šachy, ale ty jsme neměli. Jeden, co už byl delší dobu ve vězení, vymyslel, že si je uděláme, tak jsme je vyrobili z rozžvýkaného chleba. Vznikla taková modelína, ze které se daly udělat figurky, a ty když uschly, tak vypadaly skoro jako by byly dřevěné. Černé jsme získali tak, že jsme je váleli po zemi, aby se na ně nalepila špína.

Ve vězení na Pankráci jsem byl asi rok. Jednou byl velký úklid, přišel prokurátor a všechno muselo být uklizené. Byl to takový tlustý chlap, vešel do cely, viděl ty knížky a říká: „vodu máte, literaturu máte“ a už chtěl jít pryč, ale ostatní měli doma rodinu a chtěli pracovat, posílat jim peníze domů. Prokurátor se otočil zpátky a začal si psát jména těch, co chtěli práci, a já jsem stál a mlčel. Napsal si mě taky a druhý den jsem už jel na Jáchymovsko do uranových dolů.

Tábor Nikolaj, holý vrch a dřevěné chatrče jako z koncentráků a tam byl ústřední záchod a koupelna. Kolem listopadu už teplota nepřesáhla minus 15 stupňů. Přikrývali jsme se dvěma tenkýma dekama. Ve 4 byl budíček v půl 5 snídaně. Při nástupu na směnu jsme museli stát s předpaženými rukama, kolem nás natáhli ocelové lano a potom jsme šli terénem. Bylo to 500 chlapů 3x denně stejným koridorem, ta cesta byla strašně ušlapaná, a když bylo mokro, neskutečně to klouzalo. Když jsme pak náhodou udělali větší rozestup, to lano nás nekompromisně stahovalo k sobě. A u šachty nás zase rozpojili.

Myslel jsem si, že tohle nemůžu přežít, ale 10.12. 1955 mě převezli na Příbram. Je to o 500 metru níž a tepelně to byl obrovský rozdíl. V lednu 1956 bylo pod 32 stupňů. Občas se vyváželo i nějaké dřevo a někdo jednou vyhodil kousek nějakého trámu asi 10 kroku od naší cestičky, kudy jsme chodili, ale už to bylo odstřelovací pásmo. Vždycky jsem se na ten trám ptal, jestli tam ještě je, a on tam pořád byl.

Přihlásil jsem se, abych odnášel odpadky, chtěl jsem ten trám vidět. Zařadil jsem se jako poslední, vyklopil kýbl na hromadu, a jak jsem se otáčel zpět, uviděl jsem ten trám. Postavil jsem kýbl vedle sebe a šel jsem na pouť deseti kroků, z nichž každý krok mohl být ten poslední. Srdce se mi plašilo, ale šel jsem dál. Chlapi ztichli a nevěřicně koukali, ale já v tu chvíli už vnímal jen to dřevo a tlukot svého srdce.

Když jsem se zastavil u toho dřeva, už se se mnou všechno točilo. Opatrně jsem ho sebral, otočil se a šel zpět. V tu chvíli jsem věděl, že už nebezpečí pominulo, protože strážný mohl střílet do boku či zad, ale vysvětlovat, proč mě střelil zepředu, to nešlo. Rozvážným krokem jsem došel zpět a vzal ten kýbl, bachař dal pochodem vchod a já najednou cítil nesmírnou bolest v zubech, jak nejsou zvyklý na stálý stisk. Nemohl jsem v tu chvíli povolit, jelikož ten stisk přešel v křeč, a tak to chvíli trvalo, než se mi konečně stisknutí uvolnilo. V tu chvíli mi už po zádech tekly stružky potu a to bylo minus 30 a já měl jen lehké ustrojení, ale už jsem věděl, že není na světě moci, která by mi vzala mou svobodnou duši a bral jsem od té doby své postavení tak trochu s nadhledem.

Dožil jsem se nějakých těch malérů, při kterých mi šlo i o život, ale měl jsem velké štěstí.

Třeba zrovna při těžbě, kdy se odpalovalo, se zachvěla země a ze stropu odpadávala taková zrnka, ale občas to i značilo, že padaly kameny. No a zrovna když jsem se ohnul, tak mi přesně mezi helmu a oblečení na krk přistálo nějaké zrnko. Uvědomil jsem si, že zrovna nikde nepálej, tak jsem se ani znovu nepostavil a rovnou jsem uskočil pryč. Přesně na to místo, kde jsem stál, padl takový placatý kámen, mohlo mít asi tak 100 kilo. Jedna desetinka vteřiny a byl bych mrtvý.

Jednou se na mě převrátil bagr a já jsem to zase přežil. Stávalo, že k nám neprijely prázdné vozíky, ale museli jsme pořád pracovat. Museli jsme totiž dělat cyklus - vybagrovat, natáhnout koleje, prodloužit větračky, navrtat a nechat odpálit - to dělali civilové. Když nebyly vozíky, jedna směna couvala bagrem dozadu a házela za sebe. Srovnali jsme ten kopec a dali na to lyžiny, aby se mohlo vyjet nahoru: ta další směna měla dva odpaly.

Jednou se ale ty lyžiny nějak zkroutily a bagr z nich vypadl. Já jsem vymyslel, že se chytíme řetězem na kolejnici a ten bagr tam vytáhneme, ale on na mě přepadl. Těsně předtím přišel na kontrolu důlní dozorce a zastavil se u rychlozávěru, rychle otočil a ten bagr se těsně zastavil. O vteřinu mě zachránil, jinak mi ta lžice utrhla hlavu.

Setkání páté

V roce 1965 jsem začal pracovat v Tesle jako expediční dělník. Dělal se tam telefonní ústředny a byla to fakt těžká práce. V té době se nám narodil kluk.

Jednou přišel vzkaz z brány, že se mám dostavit do kanceláře. Byl tam stbák a chtěl po mně, abych udával. Už pět let měl totiž rozkaz, že když strana nakáže, má mě zastřelit, ubít, pověsit či tak. A on na mě chtěl, abych udával. Taková drzost!

Tak jsem mu říkal: „Vy si kantorů moc nevážíte, co?“

A on: „Jakto, jakto?“

A já: „No asi mě považujete za kantora, když přicházíte s takovou nabídkou. Víte, já jsem dělník, jsem u krumpáče a už nemůžu hlouběji spadnout. Já se vás nebojím.“ Vstal jsem a odešel jsem.

Ale neustále jsem byl pod kontrolou. Každý rok mě volali na státní bezpečnost, aby mě vyslychali. Už jsem jim potom řekl: „Já už sem chodit nebudu.“

A oni: „Proč ne?“

Já jsem odpovídal: „Já si s vámi nemám o čem povídat.“

Dostal jsem obsílku, ale nešel jsem tam a bylo mi to jedno.

V současné době žije pan František Teplý v obci Pašinka u Kolína. Stále aktivně navštěvuje školy, kde vede besedy a vypráví o životě. O životě, který by nikdo z nás nechtěl žít.